

Historie Urologické kliniky VFN a 1.LF UK v Praze

Založení kliniky na Karlově

S nápadem oddělit samostatnou urologickou kliniku od chirurgie přišel poprvé lékař II. chirurgické kliniky VFN **prof. MUDr. Miloš Klika** kolem roku 1945. Ačkoliv byl v té době již velmi uznávaným odborníkem, byl jeho požadavek zamítnut. Profesor Klika přišel vinou vládnoucí garnitury po roce 1948 o tituly i místo, na urologii však nezanevřel a zanechal po sobě spoustu kvalitní práce a knižních materiálů. k uskutečnění jeho snu došlo až po dlouhých 30 letech.

Urologická klinika Fakulty všeobecného lékařství Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice 2 s fakultní poliklinikou (FLV UK a FN2 s FP) - nyní Urologická klinika 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze (dále 1. LF UK a VFN v Praze) **byla zřízena 17. října 1975**. Budova kliniky byla za účasti národních umělců a soudobé politické delegace slavnostně otevřena až o rok později 22. září 1976. V době otevření měla 96 lůžek a pracovalo na ní 30 lékařů. Jejím zakladatelem a prvním předsedou (v letech 1975-1987) se stal **prof. MUDr. Eduard Hradec, DrSc.**, který se také významně podílel na utváření moderní podoby urologie, její výuky a specializace. ^[1]

Budova kliniky urologie na Karlově

Výstavba budovy kliniky

Profesor Hradec spolupracoval s ředitelem Krajského projektového ústavu Ing. arch. Vratislavem Růžičkou, který se stal autorem projektu výstavby. Projekt zafinancovalo hl. město Praha (186 milionů korun) a na vybavení kliniky (za dalších 20 milionů korun) se podílely významné firmy orientující se na zdravotnickou techniku jako česká Chirana a ze zahraničních pak nejvíce Siemens. Samotnou stavbu měla na starost rumunská stavební společnost a je zajímavostí, že náklady se stavbou spojené byly financovány také formou koksovatelného ostravského uhlí. Stavba samotná trvala krátce přes 3 roky (od roku 1973), což bylo na svou dobu neobvykle rychlé. Budova má 7 pater, 1 podzemní (sloužilo jako technické podlaží - ovládací středisko nepřiliš efektivní klimatizace) a 6 nadzemních. V době otevření klinika disponovala 96 lůžky (včetně dětského oddělení), 4-lůžkovým dialyzačním centrem, 6-lůžkovou jednotkou intenzivní péče napojenou na vlastní operační trakt a samostatným ambulantním traktem v přízemí. Operační trakt na 2. podlaží zahrnoval 3 samostatné operační sály pro otevřené operace a 3 specializované sály pro transuretrální výkony, endoskopii a litotrypsi rázovou vlnou (LERV přístrojem Lihostar od Siemensu). Na pracovišti se také nacházela pracoviště komplementu (rentgenologické pracoviště, pracoviště nukleární medicíny, biochemická, mikrobiologická i histopatologická laboratoř). Od počátku byla klinika jedním z prvních pracovišť v Evropě, kde se zabývali zcela novou problematikou - využitím urodynamických měření a to ve vlastní laboroři.

Mezi první zaměstnance kliniky byli rekrutováni lékaři a sestry z řad zkušeného personálu II. chirurgické kliniky FLV a FN2 s FP. Jejich nezpochybnitelné kvality, kromě výsledků vlastní práce, dokládají také mezinárodní úspěchy nejen na poli urologickém, ale třeba také v oblasti přidružených pracovišť komplementu např. v cytologii. ^[1]

Přednostové kliniky

Zakladatelem a prvním přednostou kliniky v letech 1975-1987 byl **prof. MUDr. Eduard Hradec, DrSc.** Profesor Hradec (nar. 1918 - 2005) byl autorem mnoha významných učebních materiálů a publikací (nejcitovanější prací je publikace o náhradách močového měchýře). Byl také členem mnoha odborných společností a výrazně ovlivnil podobu pojetí moderní urologie a systému jejího studia v Československu. Studoval i přednášel na mnoha významných Evropských i Amerických pracovištích. Mimo jiné jako první urolog v ČR zavedl standardní radikální prostatektomii jako metodu volby v léčbě karcinomu prostaty.

Druhým přednostou ústavu se stal v letech 1987 - 1990 **doc. MUDr. Ladislav Jarolím, CSc.** (nar. 1949). V roce 1993 po návštěvě Los Angeles rozpracoval, společně s českými anatomy 1.LF UK, ideu ortotopické náhrady močového měchýře u žen, za což obdržel cenu ministerstva zdravotnictví. Významně rozvinul techniku radikální prostatektomie a je považován za jednoho z největších odborníků v Evropě na problematiku rekonstrukce genitálu transsexuálních osob. Je členem mnoha odborných společností a redakcí. Za své publikace obdržel mnoho cen České urologické společnosti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně (dále ČUS ČLS JEP). Z kliniky odešel - podobně jako i někteří další kolegové - na urologickou kliniku 2. LF v Motole.

Prvním novým předsedou kliniky v době polistopadové (1990 - 1992) se stal **doc. MUDr. Miroslav Hanuš, CSc.** (nar. 1940 - 2015). Stejně jako jeho mentor prof. Hradec byl členem mnoha prestižních zahraničních sdružení, mj. Americké akademie věd, založil Společnost ambulantních urologů a byl členem a později i prezidentem České urologické společnosti ČLS JEP. Věnoval se především endoskopii a problematice nádorů močového měchýře a prostaty. Výsledky své práce přednášel v zahraničí (mj. v USA, Austrálii, Japonsku) a bezmála celé Evropě. Přednostou byl do roku 1992, kdy se stal ředitelem prvního privátního Urocentra v ČR, které bylo záhy zapojeno do tuzemských i mezinárodních diagnostických a farmakologických studií. Za celoživotní přínos mu bylo uděleno Čestné členství ČUS ČLS JEP a Cena Eduarda Hradce.

Dalším přednostou kliniky (v letech 1992 - 1995) byl **doc. MUDr. Radko Petřík, CSc.** (nar. 1927), který se také mohl těšit ze spolupráce s prof. Hradcem, neboť se po roce 1960 stal jeho nejbližším spolupracovníkem. Snad i díky tomu patřil od počátku otevření kliniky v roce 1975 k jejím hlavním pilířům. V nelehké polistopadové době dokázal stabilizovat situaci na klinice, nastolit tvůrčí režim a obnovit mezinárodní spolupráci. Na klinice společně se svým nástupcem prof. Dvořáčkem založil Nadaci Lucie a stal se jejím prvním předsedou. Svému nástupci tak mohl předat prosperující kliniku. Docent Petřík se stal prvním polistopadovým předsedou České urologické společnosti ČLS JEP (1990-1993) a v roce 2007 mu byla udělena čestná medaile J.E. Purkyně, v roce 2012 převzal z rukou prezidenta ČLS JEP Čestné členství ČLS JEP a v roce 2010 mu byla udělena Cena Eduarda Hradce za celoživotní dílo.

V roce 1995 převzal kliniku po prof. Petříkovi jeho kolega **prof. MUDr. Jan Dvořáček, DrSc.** (nar. 1943). Funkci přednosty zastával v letech 1995-2009. Také prof. Dvořáček působil na klinice ještě pod vedením prof. Hradce. Po vzniku kliniky byl jmenován do funkce ordináře pro dětskou urologii, kde vedl samostatné dětské oddělení. Spolu s jinými lékaři je považován za tvůrce moderní dětské urologie v naší zemi. Za jeho přispění vzniklo na klinice přední dětské urologické pracoviště. Během předsednictví prof. Dvořáčka byla klinika renovována, byly instalovány nové přístroje (Dornier pro LERV), RTG pro endourologické operace a celkově se zlepšilo zázemí pro lékaře i pacienty. Jako první v ČR provedl appendikovektomii a gastrocystoplastiku. Jako velký příznivce laparoskopie se zasadil o vznik jednoho z prvních center urologické laparoskopie v ČR. Je autorem celé řady odborných prací a učebnic, které se staly základem pro studium moderní urologie. Profesor Dvořáček obdržel četné medaile (vč. medaile z rukou prezidenta ČR Za zásluhy v oblasti vědy a zdravotnictví 1. stupně), vyznamenání, čestná členství v mnoha tuzemských i mezinárodních urologických společnostech. Byl prezidentem významných mezinárodních urologických sympózií v ČR, vedoucím katedry IPVZ, předsedou vědecké rady MZ ČR a posléze předsedou AK MZ ČR pro obor urologie (2005-2010). V roce 2017 mu byla udělena cena Vladimíra Zvary jako nejvyšší ocenění Slovenské urologické společnosti za jeho celoživotní přínos v oblasti urologie.

V roce 2009 se přednostou stal **prof. MUDr. Tomáš Hanuš, DrSc.** (nar. 1951). Také profesor Hanuš dostal v začátku své kariéry nabídku prof. Hradce pracovat na nově otevřené klinice. Začal se věnovat zcela nově se rozvíjejícím oborům urologie - vyšetřování a léčbě funkčních poruch močových cest a urodynamiky. Stal se tak pionýrem a nestorem české urodynamiky a v tomto ohledu má řadu prvenství. Jeho mimořádné zkušenosti v problematice funkčních poruch jej přivedli až do Mezinárodní společnosti pro kontinenci - ICS. V roce 1994 předsedal vědeckému výboru kongresu ICS, který spolupořádal. V témže roce zorganizoval v ČR první EBU (*European Board of Urology*) *In Service Test*. V roce 1998 zorganizoval první laparoskopický kurz ESU (*European School of Urology*) v ČR zakončeným první českou laparoskopickou nefrektomií pro nádor. Postupně se stal respektovaným národním i mezinárodním odborníkem, díky kterému se česká urologie těšila významným zahraničním návštěvám. Díky jeho osobnosti a proevropskému cítění se česká urologie rychle zapojila do proudu světové urologie. Po mnoho let (1993-2008) jako předseda vedl a zastupoval ČUS ČLS JEP. Jako předseda ČUS se vždy snažil zlepšit postavení a možnosti českých urologů v rámci Evropy. Z pozice titulu delegáta EBU za ČR vždy prosazoval evropské požadavky v urologickém vzdělávání českých lékařů. Písemný a ústní test EBU jsou nyní uznávány při našich atestačních zkouškách. Je anebo byl členem mnoha významných národních i mezinárodních institucí (EBU, člen výboru ESU, Gruziánské urologické společnosti, pracovní skupiny ICC). Byl prezidentem Výroční konference ČUS a 6. středoevropské konference EAU. Významná je jeho pozice ve výboru *Guidelines Office EAU* a podpora účasti českých urologů na tvorbě evropských doporučených postupů. Absolvoval řadu zahraničních studijních pobytů na urologických klinikách a dnes je zván jako "*invited speaker*" na kongresy v zahraničí. Je také autorem či spoluautorem 9 monografií, 36 přehledných kapitol v monografiích, 112 původních vědecko-výzkumných či přehledných článků u nás i v zahraničí s množstvím citačních ohlasů. Jako proděkan 1. LF UK koordinuje výuku urologie, je předseda zkušební komise pro urologii, předseda pedagogické komise fakulty, řídí doktorandské studium. Od roku 2009 vede katedru urologie IPVZ. Opakovaně získal cenu ČUS za nejlepší publikaci, je držitelem čestné medaile 1. LF UK. V roce 2011 byl oceněn Zlatou medailí za zásluhy *Slovenskou lékařskou společností*. Prof. Hanuš z pozice předsedy ČUS vždy podporoval nadstandardní vztahy se Slovenskou urologickou společností. V roce 2013 obdržel za celoživotní přínos ve vzdělávání ve zdravotnictví "*Cenu Aesculap Akademie*" v kategorii lékaři a Zlatou medaili Spolku lékařů českých v Praze. Za desetiletou činnost v *Guidelines Office EAU* obdržel čestnou plaketu "*Award of Distinction the European Association of Urology*".^[1]

Profil a rozvoj kliniky

Klinika poskytuje komplexní diagnostickou a léčebnou péči v celém rozsahu urologie (týmy pro onkourologii, funkční urologii a urodynamiku, dětskou urologii, andrologii, rekonstrukční operace močových cest, komplexní léčbu urolitiázy, endourologii, chirurgii nadledvin, plastickou rekonstrukci dolních močových cest a laparoskopii), s výjimkou transplantace ledvin, která je v Praze prováděna v IKEMu. Na klinice se provádějí laparoskopické operace již 25 let.

Autoři kliniky publikovali desítky prací s IF (*impact factor*), v roce 2014 byl obhájěn jako "*vynikající*" nejrozsáhlejší grant kliniky (o onkomarkerech). Byla realizována nová koncepce dětského oddělení - centralizace dětské urologie do 4. patra včetně navýšení kapacity lůžek, školy, vybudování nového zázemí pro sestry a ošetřující lékaře různých oborů. Byla provedena modernizace ambulančí, sálů (včetně vybavení), místností pro sálové sestry i lékaře. Vznikly nebo byly modernizovány nové místnosti pro endoskopii, sonografii, pracoviště komplementu i pro technické a administrativní pracovníky. Klinika je velmi úzce zapojena do pregraduální i postgraduální výuky studentů medicíny a lékařů. Díky podpoře ze strany 1. LF UK byly modernizovány také části sloužící pro výuku.

Klinika po poslední reorganizaci disponuje 73 lůžky (50 pro dospělé, 11 pro děti, 8 JIP lůžek pro dospělé a 4 JIP lůžka pro děti). Operační trakt zahrnuje 3 operační sály pro otevřené/laparoskopické operace, 1 pro transuretrální endoskopii, 1 pro endoskopické operace horních močových cest vybavený RTG přístrojem a 1 pro LERV. Ambulantní část je rozdělena pro akutní a chronické případy - poradenské. Samostatné RDG část je detašovaným pracovištěm 1. LF UK. V budově je dále posluchárna, studovna, knihovna, učebna laparoskopie, výuková ambulance pro mediky, lékárna a pracoviště sterilizace.^[1]

Léčebná péče

Ročně (*údaje platné k roku 2017*) je na klinice hospitalizováno asi 2500 pacientů (z toho asi 700 dětí). Ročně se provádí asi 2800 operací (z toho přes 1400 laparoskopicky/endoskopicky), asi 180 pacientů ročně podstoupí LERV. Ročně na klinice prodělá operaci asi 600 dětí z celé ČR. Ambulantně ošetří na klinice bezmála 33 000 pacientů, z toho 3800 do 18 let věku.

V léčebné péči je patrna těsná spolupráce s onkology, u rozsáhlých onkologických výkonů také mezioborová spolupráce s kardiology, gynekology a chirurgy; andrologická péče pro centrum asistované reprodukce gynekologicko-porodnické kliniky u Apolináře; spolupráce s klinikou dětského a dorostového lékařství. Od zahájení kliniky probíhají společná konzilia s onkology. Onkourologickým tématům bývají věnována i tradiční zimní sympozia. Protože vedoucí představitelé kliniky bývají často váženými členy významných nadnárodních urologických společností, klinika příležitostně pořádá mezinárodní konference, pravidelná sympozia a edukační akce. Klinika také drží čtená národní prvenství v zavádění nových diagnostických a operačních postupů např. zavedení.:^[1]

[Collapse]

Rok	Diagnostické, operační postupy
1977	urodonamické vyšetřovací metody
1980	mikrochirurgická rekonstrukční operace v dětské urologii
1982	punkční nefrostomie
1984	závěsná operace pro ženskou inkontinenci dle Stamey-Perreiry
1985	perkutánní extrakce močového konkrementu
1986	operace hypospadie tubulizovaným lalokem z předkožky; retropubická radikální prostatektomie
1987	náhrada močového měchýře detubulizovaným nízkotlakým ileocékálním segmentem (Mainz pouch I); LERV (dokonce jako první země postsovětského bloku)
1988	náhrada močového měchýře detubulizovaným nízkotlakým ileálním segmentem
1990	augmentace močového měchýře detubulizovaným nízkotlakým ileálním segmentem
1992	prepuciální onlay plastika hypospadie; sigma-rektum pouch (Mainz pouch II); plastická operace transsexuálů; implantace umělého močového svěrače AMS800
1993	augmentace močového měchýře žaludkem; závěsné operace pro ženskou inkontinenci podle Raze
1994	prepuciální onlay-inlay plastika hypospadie; autoaugmentační gastrocystoplastika
1995	použití bukální sliznice při rekonstrukci uretry; laparoskopická nefrektomie u dítěte
1999	laparoskopická lymfatiky šetřící varikokelektomie; laparoskopická adenalektomie
2000	laparoskopická nefrektomie pro tumor u dospělého
2001	laparoskopická pyeloplastika u dítěte
2002	laparoskopická resekece tumoru ledviny; laparoskopická radikální prostatektomie
2004	laparoskopická heminefrektomie u dítěte; TVT plastika u ženské stresové inkontinence
2005	TOT plastika u ženské stresové inkontinence
2006	suburetrální páska ARGUS u inkontinence mužů
2007	laparoskopická uretero-pyeloanastomóza a další...

Vzdělávání na klinice

Klinika zajišťuje **pregraduální výuku** studentů medicíny v české i anglickém jazyce. Celkově za rok projde klinikou asi 400 studentů, kteří se účastní 2 týdenní blokové stáže. První týden probíhají přednášky doplněné kazuistikami, výukou urologické sonografie a nácvikem katetrizace močového měchýře na fantomu. Další týden probíhá část praktická, kdy mají studenti možnost zavítat do ambulancí, poraden a na operační sály.

Klinika má akreditaci na celý vzdělávací program pro obor urologie. Podílí se tak na **specializačním vzdělávání**. Vedle rezidentů jsou zde školeni i lékaři z některých pracovišť s akreditací I. typu a lékaři příbuzných odborností (chirurgie, gynekologie). Klinika splnila náročné podmínky pro udělení certifikátu od *European Board of Urology* o akreditaci evropského vzdělávacího programu urologie zohledňující vysokou kvalitu pracoviště. Na klinice sídlí katedra IPVZ (vedoucí prof. MUDr. Tomáš Hanuš, DrSc.). Do roku 2012 zde probíhaly všechny atestace z urologie. Klinika má dlouhodobě své zástupce v akreditační komisi MZ ČR pro urologii.

Klinika má akreditace pro **nástavbové obory** a sice pro nově vzniklý obor onkourologie a dlouhodobě také k výuce dětské urologie. Postgraduální vzdělávání probíhá v rámci oborové rady experimentální chirurgie 1. LF UK. Klinika též slouží jako **základna praktické výuky studentek Vyšší zdravotní školy**.^[1]

Zdroj

- HANUŠ, Tomáš, ed. *Historie urologických pracovišť v ČR*. Praha: Maxdorf, [2018]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-579-8. Str. 195-236